

SUOMEN LIPUN TIE

**LIPPUKUNNAN
RUK:N PUISTOSSA &
TEEMANÄYTTELY
HAMINAN LIPPUTORNISSA**

KIMMO KILJUNEN

**HAMINAN
LIPPUMAAILMA**

SUOMEA EDUSTANEET VALTAKUNNAN LIPUT

Suomi on sijainnut idän ja lännen vedenjakajalla vuosisatoja. Se on näkynyt maamme poliittisessa historiassa, mutta myös lippuhistoriassa. Suomea edustaneet valtakunnan liput ovat vaihtuneet hallitsijavallan myötä, kunnes sata vuotta sitten maastamme tuli täysivaltainen kansakunta muiden joukossa. Suvereeniuden tunnuksena Suomessa liehuu siniristilippu. Maamme on tänä päivänä myös aktiivinen vaikuttaja osana kansainvälistä yhteisöä.

KALMARIN UNIONI 1397-1523

Ruotsin kuninkaat tekivät ristiretkiä Pohjanlahden yli vuodesta 1154 ja liittivät Itämaan eli Suomen osaksi valtakuntaansa. Novgorodin ruhtinaat ottivat haltuunsa Karjalan.

Osana Ruotsia liitettiin Itämaa vuonna 1397 perustettuun Kalmarin unioniin. Se yhdisti Tanskan kuninkaan Eerik Pommerilaisen johdolla pohjoismaat yhtenäiseksi kuningaskunnaksi niiden kamppaillessa Itämeren herruudesta saksalaista Hansaliittoa vastaan.

Kalmarin unionin lippu on ainoa koskaan käytössä ollut yhteispohjoismainen valtiolippu.

Kalmarin unionin lippu, punainen risti keltaisella pohjalla, otti mallia Tanskan lipusta. Tanskan kangas, *Dannebrog*, on maailman vanhin edelleen käytössä oleva valtion lippu periytyen 1200-luvulta.

.....

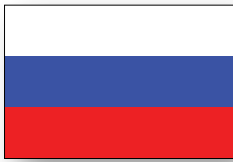

RUOTSI 1523-1809

Ruotsalaiset kapinoivat Kustaa Eerikinpojan johdolla Tanskan hallitsemaa Kalmarin unionia vastaan. Talonpoikien kansannousu purki liiton Tanskan kanssa, ja kapinan johtaja kruunattiin Ruotsin kuninkaaksi Kustaa Vaasaksi vuonna 1523. Hän loi perustan nykyiselle Ruotsin valtiolle.

Vaikka ruotsalaiset taistelivat Tanskaa vastaan, he kopioivat lippunsa Tanskan *Dannebrogista*. Syntyi skandinaavisten ristilippujen perinne.

Ruotsalaisten lippu tuli sinikeltaiseksi. Värit johdettiin 1300-luvulta peräisin olevasta vaakunasta, jossa sinisellä pohjalla on kolme kultaista kruunua. Ruotsin lippu oli valtakunnan tunnus myös Itämaassa eli Suomessa.

VENÄJÄ 1809-58, 1883-1914, 1917

Venäjä valloitti vuonna 1809 Suomen, josta tehtiin autonominen suuriruhtinaskunta. Suomi säilytti entiset Ruotsin vallan aikaiset hallintoelimensä, lakinsa ja uskontonsa, mutta ei lippua.

Valtakunnan tunnuksena oli Venäjän lippu, joka edusti myös Suomea. Venäjän trikolori on vuodelta 1699. Se on tsaari Pietari Suuren suunnittelema. Hän avasi Venäjän ikkunat länteen tuomalla sieltä uutta teknologiaa, hallintomalleja ja armeijan johtojärjestelmän, mutta myös lipun. Pietari oli opiskellut laivanrakennusta Alankomaissa, jonka lippu oli esikuva Venäjän trikolorille. Pietari Suuren käsialaa on myös Venäjän laivaston valkoinen lippu, jossa on sininen vinoristi.

Suomen tunnuksena koko autonomian ajan oli Juhana herttuan vuonna 1581 käyttöön ottama leijonavaakuna. Siinä takajaloilleen noussut leijona kantaa haarniskoidussa kädessään kristillistä miekkaa ja polkee kypälillään ottomaanien sapelia.

VENÄJÄ 1858-83

Aleksanteri II lopetti maaorjuuden Venäjällä vuonna 1861. Hän vahvisti myös Suomen autonomiaa sallimalla säännölliset valtiopäivät, oman rahan, markan sekä luomalla rautatieverkon ja kansakoululaitoksen sekä tekemällä suomen kielestä virallisen. ”Suomen keisariksi” kutsuttu Aleksanteri II oli suosittu suuriruhtinaskunnassaan, ja hänen patsaansa seisoo yhä arvopaikalla Helsingin Senaatintorilla.

Aleksanteri II korvasi vuonna 1858 Pietari Suuren trikolorin omallaan. Siinä oli Romanovien keisarillisen vaakunan värien, mustan ja keltaisen lisäksi Katariina Suuren väri valkoinen. Lippu oli Venäjällä yhtä epäsuosittu kuin 1881 murhattu Aleksanteri II. Kaksi vuotta keisarin kuoleman jälkeen palautettiin entinen lippu.

VENÄJÄ 1914-17

Ensimmäisen maailman sodan sytyttyä vuonna 1914 Venäjän lipun nurkkakulmaan lisättiin keisarin vaakuna, kaksipäinen kotka. Mustan kotkan kolme kruunua edustivat Nikolai II:n kolmoisroolia Venäjän keisarina, Puolanmaan kuninkaana ja Suomen suuriruhtinaana.

Uudella lipulla haluttiin korostaa kansan ja hallitsijan yhteenkuuluvuutta sotaponnisteluissa. Tämä ei kuitenkaan pelastanut Nikolai II:ta, vaan hänet kukistettiin helmikuun vallankumouksessa vuonna 1917. Venäjän lipusta putosi keisarin vaakuna, ja lopulta vallankumous mullisti koko maan.

”SUOMEN LIPPU” 1848

Euroopan ”hullun vuoden” 1848 innoittamina ylioppilaat kokoontuivat Floran päivän kevätjuhlaansa 13.5. Kuntähten niitylle, Helsingissä. Juhlia varten oli valmistettu Helsingin Keisarillisen Aleksanterin yliopiston ylioppilaskunnan lippu. Siinä valkoisella silkkikankaalla oli laakeriseppeleen ympäröimänä Suomen suuriruhtinaskunnan vaakuna. Sen oli tehnyt lääket.kand. F.J. von Becker.

Lippua kutsuttiin ”Suomen lipuksi”. Yhdessä ensi kertaa kajautetun Maamme-laulun kanssa siitä tuli juhlien isänmaallinen innoittaja, ja sitä voidaan tavallaan pitää kansallismielisen Suomen ensimmäisenä lippuna.

ITSENÄISTYMISEN KYNNYKSELLÄ

Venäjän ja Turkin välisen ”Itämaisen sodan” aikana vuonna 1853-56 varsinkin laivanvarustajapiirit halusivat Suomelle oman lipun, koska erityisesti ”Oolanninsota” oli verottanut Venäjän lipun alla ollutta suomalaisomisteista tonnistoja. Vuoden 1863 säätyvaltiopäivien alla syntyi vilkas lippukeskustelu.

Vastakkain oli kaksi näkemystä: kumpi väriyhdistelmä, punakeltainen vai sinivalkoinen, olisi kansallislippuun sopiva? Edellistä puolsivat vaakunan värit. Jälkimmäistä taas perusteli kirjailija Zacharias Topelius viitaten luontoon: ”Sininen sinisten järviemme ja valkoinen lumikenttiemme kuvaksi.”

Luonnonsymboliikkaa tärkeämpiä olivat väriyhdistelmien valtiolliset merkitykset. Punakeltainen oli Ruotsin vallan ajoilta periytyvän vaakunan väri ja ilmensi Venäjän vastaisuutta. Sinivalkoinen oli taas tsaarin Venäjän tunnusvärejä ja sen valinta osoittaisi lojaalisuutta keisarille.

Kiista Suomen lipun väreistä johti melkoiseen kirjavuuteen. 1800-luvun lopulla käytettiin juhlatilaisuuksissa, kulkueissa, maatalousnäyttelyissä ja huviloiden isännöintiä vireinä rinnan punakeltaisia ja sinivalkoisia lippuja. Yhtenäistä lipputyyppeä ei ollut, mutta useimmissa oli leijonavaakuna, jolla oli kantaottava kansallinen merkitys. Kun vaakunan käyttö kiellettiin, tyydyttiin pelkkiin sinivalkoisiin tai punakeltaisiin raitalippuihin.

Punakeltainen oli ruotsinkielisten ja tiukimmin Venäjän vastaisten perustuslaillisten, nuorsuomalaisten ja aktivistien tunnusväri. Sinivalkoinen oli myöntävien vanhasuomalaisten ja myös maaseudulla suosittu väri. Kielikiista heijastui värivalintaan. Vuoden 1905 yleislakko ja vallankumouksellisuus innoittivat punasävytteisten lippujen käyttöä, joko nousevan työväenliikkeen puhtaana punalipun tai leijonalipun.

SUOMI 1917-1918

Routavuosina leijonavaakunaa oli yritetty korvata Venäjän kaksipäisellä kotkalla, jolloin Suomen leijonasta tuli tärkein kansakuntaa yhdistävä symboli. Tuolloin kansallisväreiksi vakiintuivat vaakunan punainen ja keltainen. Venäjän vallan lopulla leijonalippua pidettiin lähes virallisena Suomen lippuna ja se nostettiin mm. suurlakon aikana virastojen lipputankoihin.

Kun Suomi itsenäistyi, niin lähes 350 vuotta Suomen tunnuksena ollut leijonavaakuna sai toimia ensimmäisenä valtion lippuna. Sisällissodan puhjettua tammikuussa 1918 valkoisten Vaasan senaatti antoi asetuksen, jolla vahvistettiin leijonalippu. Punaisten kansanvaltuuskunta piti tunnuksenaan nimensä mukaisesti kokopunaista kansainvälistä vallankumouslippua.

Valkoiset voittivat Saksan armeijan tukemana sisällissodan. Voiton merkinä liehuivat Venäjän vastaiset punakeltaiset leijonaliput. ”Sua Suomen Leijona tervehdän: miten säilässäs aurinko palaa”, kajahti lippulaulu.

AKSELI GALLEN-KALLELAN SUOMEN LIPPU

Kun eduskunta sisällissodan jälkeen laati lippulain, niin punakeltaiset värit ja leijonalippu saivat väistyä. Valkoiset olivat voittaneet sisällissodan ja leijonalippu muistutti liiaksi kokopunaista vallankumouslippua. Suomen lipun pohjaväriksi haluttiin valkoinen.

Pohjoismaista yhteyttä haluttiin korostaa skandinaavisella ristillä. Risti periytyy Tanskan lipusta, jossa viikinkiviirien ylijumala Odinin mustan korppi oli ristiretkien aikoina korvattu kristillisellä symbolilla.

Taiteilija Akseli Gallen-Kallela sai tehtäväkseen suunnitella Suomen lipun. Hänen suunnittelemansa Suomen lippu oli valkopohjainen ja siinä oli keltainen skandinaavinen risti punaisella raidalla reunustettuna, kuten Norjan lipun kaksoisristi. Lipun esikuvana oli Gallen-Kallelan parikymmentä vuotta aikaisemmin piirtämä Pekkalan kartanon huvilalippu Ruovedeltä.

SUOMI 1918-1920

Kun eduskunta 28.5.1918 hyväksyi uuden lippulain, niin sille ei kelvannut Gallen-Kallelan Suomen vaakunavärejä seurannut lippu. Tahdottiin sinivalkoista väriyhdistelmää, joka suomalaisten purjehdusseurojen kautta oli tullut tutuksi meriliikenteessä.

Purjehdusseurat olivat ottaneet vuodesta 1861 käyttöön Pietarin keisarillisen pursiseuran sinivalkoisen ristilipun. Sen nurkkakulmaan lisättiin maakunnan tai kaupungin vaakuna.

Venäjällä oli tapana käyttää siivilimerenkulussa Pyhän Yrjön suoraristiä ja merivoimissa Pyhän Andreaan vinoristiä. Näin siniristilippu alkoi edustaa suomalaisia venekuntia ja aikaa myöten koko kansakuntaa. Sen alkuperä kertoo maamme läheisistä suhteista Venäjään.

Eduskunta ei ollut yksimielinen päättäessään lippulaisista. Monet olisivat pitäneet kiinni leijonalipusta ja punakeltaisista väreistä. Ne ovat yhä vielä suomenruotsalaisten tunnusvärit.

Kompromissina sijoitettiin sinivalkoiseen valtiolippuun keskelle leijonavaakuna, aluksi suuriruhtinaan kruunulla varustettuna. Kun hallitusmuodoksi vakiintui tasavalta, pudotettiin kruunu vaakunakilven päältä vuonna 1920.

SUOMI 1917-

Suomen kansallislipuksi on vakiintunut valkoinen siniristilippu ilman vaakunaa. Se hyväksyttiin alun pitäen kauppalipuksi. Pelkistetyn siniristilipun suosio on häivyttänyt näkyvistä alkuperäisen kompromissin.

”Kuin taivas ja hanki Suomen, ovat värisi puhtaat”, laulaa lippulaulu. Kansalliskirjailijat Zacharias Topelius ja Juhani Aho hakivat innoitusta luonnosta pitäessään Suomen väreinä sinistä ja valkoista.

Väriyhdistelmä osoitti myös lojaaliutta Venäjän keisaria kohtaan. Suomen siniristilippu jäikin Venäjän imperiumista ainoaksi valtiolliseksi tunnukseksi, joka viittasi keisarilliseen Venäjään, kun sen raunioille syntyi Neuvostoliitto.

Suomen sisällissodan hävinnyt osapuoli ei pitänyt voittajien siniristilippua omanaan. Vasta talvisodan traagiset tapahtumat yhdistivät kansakunnan ja siniristilippu saavutti kiistattoman aseman Suomen valtiollisena tunnuksena.

EUROOPAN UNIONI 1995-

Suomi liittyi Euroopan Unioniin vuonna 1995. On haluttu vaikuttaa yhteisiin ylikansallisiin ongelmiin. EU:lla on omaa lainsäädäntöä, yhtenäisvaluutta euro ja oma lippu. EU:n tummansinisessä lipussa on 12 keltaista tähteä, jotka muodostavat renkaan. Tähdet eivät viittaa jäsenvaltioiden määrään, vaan ne kuvaavat tasapainoa ja harmoniaa.

EU:n lippu on selkeä ja poikkeava jäsenvaltioiden kansallisista tunnuksista. Se on kuitenkin kaikista lipuista useimmin vahingossa ylösalaisin, minkä havaitsee tähtien sakaroista.

YK 1955-

YK perustettiin toisen maailmansodan jälkeen ”ylläpitämään kansainvälistä rauhaa ja turvallisuutta”. Suomi liittyi maailmanjärjestön jäseneksi vuonna 1955. Kun valtio hyväksytään YK:n jäseneksi, katsotaan sen itsenäisyys kansainvälisesti tunnustetuksi. Nykyisin YK:ssa on 193 jäsenmaata.

YK:n vuonna 1947 hyväksytyssä lipussa on Pohjoisnavalta kuvattu maapallo. Sitä reunustavat oliivipuun oksat. Ne kuvaavat YK:n päätehtävää, maailmanrauhan ylläpitämistä. Vaaleaa ”YK:n sinistä” pidetäänkin nykyisin valkoisen värin ohella rauhan värinä.

*Lähde: Kimmo Kiljunen,
Maailman maat – liput ja historia, Into 2014.*

HAMINA

KOHTAAMISTEN KAUPUNKI

WWW.HAMINA.FI

WWW.HAMINANLIPPUMAAILMA.FI

KYMEN
LAAKSON
LIITTO

 cursor